

Inhoud

Giuseppe Verdi	1
Boudewijn Jansen	3
Wie is wie	5
van het bestuur / concerten TKA	6
Hoe is het nu met.... / Wie is wie	7/8
Ramsj om de hoek/De cd kast van...	9/10
TKA zingt Verdi	11
In memoriam	12

Redactioneel

Als je dol bent op Stravinsky, heb je als TKA-zanger een fantastisch jaar. Als je harteklop plotseling met Italiaans temperament tekeer gaat wanneer Verdi op je pad komt, zul je smullen van dit themanummer van de ToniKA. Dat uitersten niet zo ver van elkaar liggen als op het eerste gezicht soms lijkt, bepleit Boudewijn die carte blanche kreeg om de column van de artistieke staf te vullen. De paradox is echter niet het wonderlijkste element van deze editie van de ToniKA.

Dat Boudewijn zijn stuk twee weken vóór de deadline inleverde ook niet (er is nog plaats in mijn workshop 'suikerzoete wurg-contracten' in het komende seizoen). Het raarste was om deze ToniKA te maken zonder Seppie.

Seppie gaf de ToniKA vanaf het allereerste nummer vorm, zowel letterlijk als figuurlijk. Heel ontspannen en met veel plezier en inzet wist zij steeds van de verschillende stijlen en lettertypes, de bijeengesprokkelde tekstjes en een wildgroei aan leuke plaatjes één coherent geheel te maken. Ze beschouwde de ToniKA dan ook wel als haar 'kindje'. Door haar vertrek van TKA moet het kindje nu voor zichzelf zorgen.

Dank je wel Sep, voor al je prachtige werk en voor je vertrouwen. Persoonlijk en stiekem beschouw ik deze editie als een eerbetoon aan giuSEPPIE verdi. Veel leesplezier!
Namens de redactie, Sara Pleyte

Een kennismaking met

Giuseppe Verdi

In 1868 vatte Giuseppe Verdi het plan op een requiem te schrijven. Aanleiding was het overlijden van zijn collega Gioacchino Rossini. Verdi bewonderde het werk van Rossini mateloos. Als eerbetoon aan de 'Gloria Italiana' zou hij samen met twaalf andere Italiaanse componisten het requiem componeren. Verdi zelf schreef het sluitstuk, het *Libera me*.

Het werk zou uitgevoerd worden op de eerste verjaardag van Rossini's overlijden, in Bologna op 13 november 1869. Collegacomponisten waren onder anderen Antonio Buzzolla, Antonio Cagnoni en Pietro Platania. Het zijn namen die goddeels vergeten zijn.

Van de uitvoering van deze zogenaamde *Messa per Rossini* kwam niets terecht. De partituur raakte zelfs in de vergetelheid. Pas in 1970 vond een Amerikaanse musicoloog het manuscript terug.

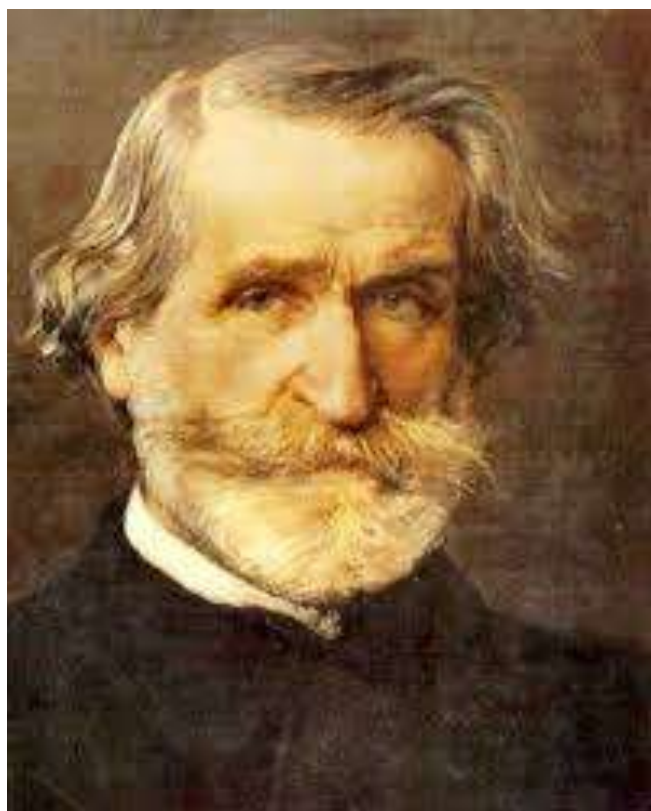
Terwijl Verdi aan zijn opera *Aida* werkte (in 1871 was de première in Cairo) liet het plan voor een requiem hem niet los. Het al bestaande *Libera me* bewerkte hij voor het *Requiem* dat hij in 1873 schreef naar aanleiding van het overlijden van de dichter en schrijver Alessandro Manzoni.

De twee kunstenaars kenden elkaar en waardeerden elkaars werk zeer. Manzoni's roman *I promessi sposi* (de Verloofden) was één van Verdi's lievelingsboeken. Daarbij was Manzoni net als Verdi een voorvechter van de Italiaanse eenmaking geweest.

Zijn eerbetoon werd aanvankelijk het *Manzoni Requiem* genoemd en werd door het Italiaanse publiek begrepen als een requiem voor het 'Risorgimento'.

De première vond plaats in de San Marco op 22 mei 1874, precies een jaar na de dood van Manzoni. Verdi stond zelf op de bok. Het koor bestond uit 120 stemmen, het orkest uit 100 leden.

Na de première werd de productie nog drie keer uitgevoerd in de Scala, waarna het stuk, door critici weleens 'Verdi's beste opera' genoemd, zijn zegetocht door Europa begon: de concertzalen van Parijs, Londen en Wenen.

Verdi, erkend vrijdenker, had geen kerkelijke bedoeling met zijn werk; hij wilde er een universele, humanistische boodschap mee uitdragen. Voor zijn opera's werkte hij samen met een librettist, maar die had hij hierbij niet nodig. Hij maakte zich de liturgische teksten eigen, bestudeerde de requiems van Mozart en Cherubini en koos voor een zelfde structuur als Mozart destijds gedaan had.

Ook Verdi begon met afzonderlijke *Requiem aeternam* en *Kyrie* en liet die zonder onderbreking in elkaar overgaan. Het daaropvolgende *Dies Irae* bestaat bij Verdi uit tien delen die alle aan elkaar zijn gelinkt. Anders dan bij Mozart zijn bij Verdi *Sanctus* en *Benedictus* in één deel vervat. De *Messa da Requiem* sluit af met het *Libera me*. Opvallend is dat sommige delen meerdere keren terugkeren in het stuk. Het *Requiem aeternam* duikt helemaal aan het eind op in het *Libera me*. Het *Dies irae* voert hij maar liefst drie maal op in het verloop van het requiem. Het is alsof Verdi de luisteraar vooral wil laten denken aan de 'dag der woede'.

De *Messa da Requiem* is afgeleid van de Italiaanse grand opera en herbergt een imposante verscheidenheid aan stijlen in zich. Zo zijn er grote dramatische solo-delen als *Ingemisco* en *Libera me*, de duetten *Recordare*, *Lacrymosa* en *Agnus Dei* en ensemble-kwartetten in het *Domine Jesu Christe*. Klassieke elementen als de fuga vind je in het *Sanctus* en *Libera me* en in *Quaerens me* herkennen we een canon.

Nieuw was dat Verdi vier solisten opvoerde in een groot aantal lyrische aria's en ensembles. Daarbij gaf hij het koor een zeer belangrijke rol. Geen enkele van zijn opera's kent zoveel koorwerk als het *Requiem*. In de dramatische orkeststukken en de grootse koorpassages presenteert Verdi het noodlot van de mensheid. Hij componeerde geen werk met een heilsboodschap; het is een requiem voor de levenden.

In de rooms-katholieke kerken was het requiem destijds niet te horen. Onder invloed van de Ceciliaanse beweging wilde de Kerk seculiere muziekstijlen beperken en greep ze terug op het gregoriaans. Zeker een werk van een als agnost bekend staande componist kon tijdens een mis niet worden uitgevoerd. De Weense muziekcriticus Eduard Hanslick zei het als volgt: 'In de concertzalen van Parijs, Londen en Wenen presenteerde Verdi zijn werk aan de congregatie voor wie het werk echt bedoeld was – de muzikale gemeenschap.'

Stef Lokin

La Scala – Milaan

Twee zielen in één borst

Stravinsky en Verdi

Het is een enorm voorrecht om me dagelijks intensief bezig te mogen houden met de grote kunst uit alle eeuwen.

Ongetwijfeld zullen ook veel Toonkunstenaars erg genieten van veel wat zij op maandagavond voorgeschoteld krijgen. Maar er zijn meerdere meningen mogelijk. Sterker nog, geen lid van het Toonkunstkoor zal aan een ander gelijk zijn op het gebied van de appreciatie van de verschillende muzikale werken. Terwijl de één zeer gelukkig wordt van Stravinsky ziet de ander het als corvee. Als er twee koorleden zijn die Verdi meeslepend vinden, vindt de één dit prettig, de ander misschien niet.

Wagner en Calvijn

Ook merkte ik het volgende op: Ik sprak met mijn vader over Wagner en constateerde gemengde gevoelens. Hij was naar *Rheingold* geweest en zei: “vanavond ga ik naar een oude vriendin, Hebe Kohlbrugge (deze dame is bijna 100, theoloog en oud-verzetstrijder, overlever van Ravensbrück en nog steeds uiterst maatschappelijk betrokken). Ik zal haar maar niet vertellen dat ik naar Wagner ben geweest”. Als collega’s bij DNO, voor wie Wagner een vanzelfsprekendheid is, vernemen dat ik betrokken ben bij de protestantse kerk in ons dorp menen ze dat ik in een gevaarlijke reactionaire sekte ben beland.

Calvijn

Wagner

Apollo en Dionysos

Wikipedia in een artikel over Nietzsche: *In de Griekse tragedie zijn twee tendensen werkzaam: de Apollinische die streeft naar orde, schoonheid en regelmaat, en een Dionysische die tracht alle orde en regelmaat teniet te doen in een liturgie van roes en oorspronkelijke chaos. Deze twee tendensen zijn volgens Nietzsche in alle kunstvormen, in verschillende mate, aanwezig. Schoonheid is volgens Nietzsche niet het belangrijkste in de kunst. Kunst moet het wezen (de tegengestelde krachten) van de werkelijkheid uitbeelden. Schoonheid behoort tot het apollinische, de hoogste vorm van schijn in de slechte zin van het woord.*

Naarmate de tragische kunst wijst op de overrompelende waarheid van de werkelijkheid, heeft ze werkelijk openbaringskarakter en komt ze het filosofisch inzicht het dichtst nabij. Toch kan de kunstenaar het apollinische niet missen. Hij moet zijn dionysische inspiratie kunnen vormgeven.

Boude en Wijn

Zoals alle mensen voel ik me soms uiteenvallen in verschillende personen. Zo zullen weinig Concertgebouw-bezoekers op Goede Vrijdag mij herkennen als ze me de volgende dag, in overall, met een bosmaaier in de sloot aantreffen. De mooiste muziek maken geeft de ultieme voldoening; lekker met je handen concreet werk verrichten ook.

Me laten wegvoeren op meeslepende muziek is een genoegen dat ik als puber ontdekt heb, eindeloos hangend op de oude bank in mijn kamer. Hoe heerlijk het is om ambachtelijk te fijnslijpen in een zoektocht naar de volmaakte vorm ontdekte ik in dezelfde tijd, eindeloos gezeten achter de piano.

In de romantische muziek (Wagner, Verdi, Berlioz etc.) is vervoering een belangrijk aspect (het dionysische). Het middel hiertoe is de muzikale taal, bepaald door tonaliteit. De tonaliteit is een systeem dat noten zodanig rangschikt dat er een richting ontstaat, een verwachtingspatroon. In de romantiek was deze taal zo ver ontwikkeld dat componisten zeer lange werken konden schrijven waarin toch steeds een begrijpelijk ‘voortgaan’ te horen is. De luisteraar wordt meegenomen op een (inderdaad vaak zeer lange) avontuurlijke tocht over toppen en door dalen. De luisteraar levert zich hiermee enigermate uit aan de componist.

Bij Wagner geldt dit in extreme mate en wel met opzet. Hij was een aanhanger van de filosofie van Schopenhauer die het volgende stelt (weer Wikipedia): *Wanneer men alle aandacht richt op een object, bijvoorbeeld in de natuur, dan kan de persoonlijkheid wegvallen. We worden dan een willoos subject van de observatie. Subject en object vallen samen en het object wordt nu pas volwaardig waargenomen. We zien de Idee. De muziek spreekt zelfs rechtstreeks tot de wil en raakt daarmee aan de essentie van het bestaan. Richard Wagner zou volgens Nietzsche de geest van de Griekse tragedies laten herleven, waarin de held zelfbewust en krachtig handelt maar ook de kracht heeft zich te voegen naar het noodlot dat voor hem is weggelegd.*

De mens is onderworpen aan krachten die sterker zijn dan hijzelf, en daarop dient hij zijn wil af te stemmen.

Ons laten meevoeren op deze romantische muziek is heerlijk. Er is echter een gevaar dat je op een gegeven moment ontwaakt en denkt: waar ben ik nu terecht gekomen?!

Dat is ook exact wat in de twintigste eeuw gebeurde toen de wereldoorlogen en de Russische revolutie uitbraken. Wagner leidde in een rechte lijn tot Hitler (vandaar de aversie van Hebe Kohlbrugge e.a.) en het is nog steeds een discussie waar het nu precies fout gaat in deze lijn.

Ook de christelijke dogma's zijn voor de moderne mens veelal onverteerbaar, want men maakt liever alle keuzes en overwegingen zelf.

Zo leek het in de nieuwe eeuw dus ineens veel belangrijker om je nuchterheid, individualiteit en controle te bewaren. Het apollinische element kwam weer meer in beeld. Niet dat muziek 'mooi' hoefde te zijn. Het 'ware' werd het doel en moest worden vormgegeven. Net als in de beeldende kunst de impressionisten zich tegen de 'salon' verzetten, zo verzetten componisten als Debussy en Stravinsky zich tegen de hegemonie van romantische stijl van Wagner, Franck etc.

Claude Debussy

Stravinsky zegt: *'De meeste mensen houden van muziek, omdat zij er emoties hopen te vinden, zoals vreugde, smart, droefenis, een natuurfereel, een gelegenheid tot dromen, of om 'het prozaïsche leven' te vergeten. Ze zoeken er een verdovingsmiddel, een stimulans. Ze zoeken altijd iets anders dan zij is. Ze willen vooral weten wat zij uitdrukt, en wat de auteur beoogde, toen hij haar componeerde. Het lukt hen maar niet te begrijpen, dat muziek een feit op zichzelf is, los van alles wat zij hun zou kunnen suggereren.*

Anders gezegd: de muziek interesseert hen slechts voor zover zij dingen bestrijkt, welke buiten haar liggen, doch die familiäre sensaties bij hen oproepen. De muziek echter zou niet veel waard zijn als zij beperkt was tot een dergelijke bestemming. Als de mensen geleerd hebben van muziek te houden wegens haarzelf, als zij haar kunnen horen met andere oren, zal hun genieting van een veel hogere, veel machtigere orde zijn, en hun vergunnen de muziek te beoordelen op een ander plan, waar haar intrinsieke waarde zich aan hen kan openbaren.'

Natuurlijk verzet Stravinsky zich hier tegen een wereld waarvan hij net zoveel als u en ik hield, maar waarmee hij als componist niet verder kon.

Zo huizen er ook bij mij 'twee zielen in één borst'.

Eén die vervoering zoekt en één die houvast in de werkelijkheid zoekt.

Eén die zich laat meevoeren in de romantische avontuurlijke tochten van de componisten maar intussen ook één been aan de grond houdt.

Eén die gelooft dat er meer is tussen hemel en aarde maar die dat op de aarde zoekt.

Bach

De smaken van ons allen zullen blijven verschillen en dat is mooi. Muziek biedt veel verschillends, voor ieder wat wils. Ik denk wel dat de liefde voor Bach's muziek ons allen verenigt. Geen componist heeft ooit beter dan hij bovengenoemde werelden met elkaar versmolten.

Naschrift

Ik hoorde de hypothese dat de oermensen met elkaar gecommuniceerd hebben middels 'diërgeluiden' en dat zich hieruit zowel de spraak als de muziek heeft ontwikkeld. Muziek (en zingen!) heeft daarmee zijn oorsprong in het diepste wezen van de mens. Het verklaart veel!

Boudewijn

Igor Stravinsky

Wie is wie?

Ida de Boer
alt 2
december 2012

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Bij projectkoor Nordlys (Noors voor noorderlicht), vrouwenkoor, voeren we minder bekend werk van hedendaagse Scandinavische en Oost-Europese componisten uit. Daarnaast celloles.

Wat vind je leuk aan TKA? Zou je graag iets anders willen zien?

Een divers gezelschap met gemotiveerde zangliefhebbers. Uitgedaagd blijven door soms door elkaar te staan of zonder boek te zingen om nog mooiere muziek te maken.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bij gebleven? En welk stuk zou je (nog eens) willen zingen?

Eerste optreden in Het Concertgebouw met Brahms' *Ein Deutsches Requiem*. Na mijn vuurdoop hopelijk nog vaak samen de MP.

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

Er valt nog veel te ontdekken, dus ik houd mijn oren open.

Laatst op radio 4 verrast door stemgeluid van Canadese alt Marie-Nicole Lemieux.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Moeilijke keuze, dat is afhankelijk van moment en stemming.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobbies?

Hardlopen en zodra het kan schaatsen op natuurijs!

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben psychiater bij een instelling gespecialiseerd in de behandeling van posttraumatische stressstoornis.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Eilanden, bijvoorbeeld IJsland vanwege de eigenheid en ruimte.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

In de ban van de tegenstander van Hans Keilson.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf.

Avontuurlijk was de oversteek aan boord van een traditioneel zeilschip vanaf Engeland. Aan dek zingen begeleid door accordeon, lichtgevende algen, metershoge golven of onweer en uiteindelijk de Nederlandse kustlijn.

In de film over jouw leven: welke actrice speelt de rol van jou?

En wat zou in die film de themamuziek of het themalied kunnen zijn?

Ik houd van arthouse films, maar sta liever niet in de schijnwerpers. Prachtige muziek klinkt in *Shine*; derde pianoconcert van Rachmaninov en *Nulla in mundo pax sincera* van Vivaldi.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Een nog levende componist. Vanuit nieuwsgierigheid hoe muziek aan iemands brein ontspruit.

Wanneer ben jij het meest in je element?

In goed gezelschap, wandelend in de natuur.

Heb je een motto?

'Pikerje net, it komt dochs oars!'. Een treffende Friese tegel-tjeswijsheid.

Wie is wie?

Matthijs Jansen
bas 1
december 2012

Zong of zing je in een ander koor?

Voor TKA had ik niks met zingen. Mijn tante Ruth Carasso was ervan overtuigd dat ik een goede stem heb en heeft me overgehaald lessen te nemen en auditie te doen. Ik ben haar eeuwig dankbaar.

Wat vind je leuk aan TKA? Zou je graag iets anders willen zien?

Mee met de digi-tijd? Alle partituren voor iPhone en tablet i.p.v. die bladen misschien. TKA App waar oefenpartituren op staan en muziek op tablet of iPhone.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bij gebleven?

Dat is er maar 1 tot nu toe: MP. Wat een enorme ervaring. Toen ik 3 december auditie deed verwachtte ik niet aangenomen te worden. Ook achtte ik het onmogelijk om in 3 maanden de MP te leren, al was het maar omdat ik de MP nog nooit in zijn geheel had gehoord. Iedere dag dat ik zing, leer en geniet ik. Het is een grote ontdekkingstocht en alles wat me aangeboden wordt, neem ik dankbaar aan.

Heb je een favoriete vocalist?

Thomas Quasthoff (die *Dichterliebe* van Schumann zingt).

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Purcell's *Dido et Aeneas, When I am laid in earth* (door Kathleen Ferrier)

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobbies?

Zeilen op klassieke platbodems (o.a. Skûtsjes) en dat doe ik te weinig.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ondernemer, bouw nu een werving-, selectie- en adviesbureau voor innovatieve IT sector op.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

De grote duinen van Burgh Haemstede op Schouwen Duiveland met eindeloze stranden en weinig toeristen. De ruige en stijlvolle kusten van noord Bretagne. Japan is ook een heerlijk land om te reizen.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Everything is illuminated, debuutroman van Jonathan Safran Foer heeft veel indruk op me gemaakt. Stijl is heel nieuw en verfrissend, prachtige opbouw en ook een heel mooi verhaal. Meningeën zijn verdeeld over dit boek, maar ik vond het fantastisch.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf.

Dat ik op het podium van het Concertgebouw op Goede Vrijdag de *Matthäus Passion* heb mogen zingen vind ik erg stoer van mezelf. Heb de vervelende neiging verhalen wel eens wat smeüiger te maken dan nodig is, maar hieraan hoef ik niets toe te voegen.

In de film over jouw leven: welke acteur speelt de rol van jou?

Sjef van Oekel.

En wat zou in die film de themamuziek of het themalied kunnen zijn?

Stage Fright van The Band.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Het leukste zijn de spontane ontmoetingen waarbij je de tijd verliest in het goede gesprek. Dat bepaalt het moment wel, niet de persoon.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Zeiland op open water, dan kan ik alles loslaten.

Heb je een motto?

Toeval is logisch.

Volgende concerten van Toonkunstkoor Amsterdam

11 en 12 september 2013

Theater am Marienort Duisburg, Duitsland

Messa da Requiem – G. Verdi

i.s.m.

Duisburger Philharmoniker

Philharmonischer Chor Duisburg

o.l.v. Giordano Bellincampi

Bellincampi

10 december 2013

Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam

14 december 2013

Dr Anton Philipszaal, Den Haag

Les Noces – I. Stravinsky

The Bells – S. Rachmaninov

Kroningsscene uit Boris Godoenov – M. Moessorgski

i.s.m. Koninklijk Conservatorium Den Haag

13 april 2014

Philharmonie Haarlem

15 april 2014

Grote Kerk Alkmaar

16 april 2014

Obrechtkerk Amsterdam (korte versie)

18 april 2014

Het Concertgebouw Amsterdam

Matthäus Passion – J.S. Bach

i.s.m. Nederlands Kamer Orkest

en Martini Jongenskoor uit Sneek

11 en 13 mei 2014

Het Concertgebouw Amsterdam

Grande Messe des Morts – H. Berlioz

i.s.m.

Nederlands Philharmonisch Orkest

o.l.v. Marc Albrecht

Nederlands Concert Koor

VU Kamerkoor

Van het bestuur

Het bestuur is hard aan het werk om mooie projecten te initiëren voor het koor. Zo willen we in de toekomst weer een eigen meerjarige serie op touw zetten waarbij mogelijk ook weer een compositie-opdracht gegeven zal worden.

Maar eerst verheugen we ons op het Duitsland-avontuur, het Russische programma komende winter, wederom meerdere Matthäus-uitvoeringen en de samenwerking met het NCK en VUKK in de enorme koorbezetting van Berlioz.

We blijven werken aan onze goede relatie met het NedPhO, zodat we ook in de toekomst door hen en liefst ook door andere orkesten worden uitgenodigd voor de grote koorwerken. Daarbij streven we naar een afwisselend programma, zodat er veel moois op de lessenaar komt: van barok tot hedendaags, van monsterbezettingen naar intiemer repertoire.

In ieder geval staan werken aan de kwaliteit van het koor en het genieten van het zingen voorop, zodat de prachtige koorklank van TKA iets blijft om trots op te zijn. En natuurlijk is het bestuur daarbij altijd bereikbaar voor jullie ideeën, commentaar en kritische noten!

Caroline Bakker

Nieuwe bestuursleden:

Jimmy Janssen-van Raaij is de nieuwe Secretaris

Achtergrond: ik kom oorspronkelijk uit Den Haag en ben psychologie gaan studeren in Amsterdam waar ik inmiddels in de financiële wereld werk.

Reden om bestuurslid te worden is dat ik TKA een bijzonder koor en mooi instituut vind. Het is voor mij een eer om te helpen en te ondersteunen bij onze producties.

Loes Knotter is de nieuwe PR-bestuurder

Achtergrond: wat is de rol en positie van TKA anno 2013?

Zo'n vraag fascineert mij meteen omdat ik opgeleid ben tot historica. Ik heb veel ervaring met het opzetten van de communicatie van startende activiteiten en bedrijven, uiteenlopend van citymarketing tot verschillende ventures in duurzame energie. Maar dit gaat om de communicatie van een koor met een verleden dat teruggaat tot 1828. Daar is niets startends aan, toch kan je niet op je lauweren rusten.

Reden om bestuurslid te worden: ik heb op dit moment tijd en gelegenheid om me in te zetten voor het promoten van het schijnbaar nutteloze. Uren repeteren voor een concert van drie uur, waar niets tastbaars van overblijft. Dat is toch prachtig. Daarom treed ik graag toe tot het bestuur van TKA. In de resterende tijd naast mijn gezin start ik met Muziekschool Amsterdam, de jeugdteJAterschool en MK24-Kunsteducatie toch weer een nieuwe activiteit: Amsterdam Art Lab (.nl), een programma waarin jongeren in een week samen een film maken.

Saskia Voorbach

Saskia Voorbach (1987) kwam in 2006 zingen bij TKA via haar moeder, Gaby van Otterloo, die lid was. Ze bleef maar kort: ongeveer anderhalf jaar. Op 7 juni jl. is ze afgestudeerd aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Ze maakt deel uit van het huisensemble van Opera Zuid.

Ik was van plan te stoppen met mijn studie Culturele Antropologie maar had nog geen idee wat ik dan wél wilde. Mijn moeder moedigde me aan om in elk geval bij TKA te komen zingen. "Doe dat nou maar, dat ga je heerlijk vinden en dat is goed voor je." Ik bereidde voor de auditie de (veel te moeilijke!) aria *Blute Nur* voor en... mocht erbij! En inderdaad, ik vond het heerlijk.

Je komt dus uit een muzikaal gezin?

Inderdaad, mijn grootvader was dirigent Willem van Otterloo en mijn oom was componist Rogier van Otterloo. Ik heb ze geen van beide gekend maar wel hun "oren" geërfd: ik heb een goed oor voor intonatie en een bijna gestoord muzikaal geheugen. Als ik een stuk een paar keer gehoord heb, zing ik elk piepje, kraakje, modulatie, tweede stemmetje, solootje en riedeltje mee. Dit heb ik niet alleen met muziek, maar bijvoorbeeld ook met tv- en radio-reclames: de toonhoogte van elk woord, de lengte van elke pauze... Het zit allemaal in mijn hoofd, het gaat er niet meer uit en ik móet het meezingen, meepraten of mee-fluiten. Mensen in dezelfde ruimte worden hier knettergek van, maar mij komt het meestal goed van pas, bijvoorbeeld bij het instuderen van nieuw repertoire.

Zong je als kind al?

Ja, maar nooit erg serieus. Ik zong Bachkoralen met m'n moeder op de fiets of andere stukken waar ze met het koor mee bezig was. In elk geval altijd tweestemmig. En dan ruilen van stem. Ik vond dit heerlijk, vroeg er te pas en te onpas naar. Ook zong ik in een pop-kinderkoortje.

Wat was de reden dat je aansloot bij ons koor?

Ik wilde dolgraag de *Matthäus* zingen. En dat was ook het eerste stuk dat ik gezongen heb.

Wat vond je in het algemeen van de repetities?

Ik had een toptijd! Ik was verreweg de jongste en samen met je moeder in een koor zingen had toch ook wel iets truttigs, maar ik was toch zó gelukkig! Ik fietste altijd fluitend naar de repetities en voerde, uk die ik was, het hoogste woord in de kroeg na afloop. Ik vond Boudewijn een heel inspirerende dirigent (was 'op' hem uiteraard) en wilde het echt goed doen voor hem. Het viel me op dat de 'dinosaurussen' van het koor soms moesten wennen aan zijn werkwijze; die was volgens sommigen strenger en schoolser dan die van de vorige dirigent. Maar ik was er blij mee dat er wat eisen aan ons werden gesteld.

Waarom ging je van TKA af?

Ik werd aangenomen op het conservatorium van Maastricht en verhuisde.

Je bent zes jaar geleden door Miranda van Kralingen van Opera Zuid, gevraagd een kleine rol te zingen in *Suor Angelica* van Puccini. Daarna had je rollen in onder meer *Le Nozze di Figaro*. Afgelopen jaar zong je Papagena in *Die Zauberflöte* van Mozart. Ik neem aan dat je steeds belangrijkere rollen krijgt...

Daar valt helaas niks over te zeggen. Voor elke productie is het maar weer afwachten of je gevraagd wordt te auditeren, en vervolgens of je de rol dan ook krijgt. Maar ook Opera Zuid heeft te kampen met fikse bezuinigingen en de kans is groot dat dat mijn toekomst daar beïnvloedt. Er staat nu nog niks voor mij, maar ja, ik ga wel volgende week lunchen met Miranda. Wie weet wat het oplevert.

Opera Zuid in Maastricht is een klein operahuis. Wat is er zo aantrekkelijk aan om daar te werken?

Het is een warm bad. Je wordt goed begeleid en je wordt nooit in de steek gelaten als je ergens moeite mee hebt. Ze doen echt aan talentontwikkeling van jonge, Nederlandse zangers en ik heb er dan ook ongelooflijk veel geleerd. Ik werd echt totaal in het diepe gegooid en heb, zoals Miranda dat noemt, een flink aantal vliegrepen gemaakt.

Hoe zie je je verdere toekomst: nog een tijd blijven bij Opera Zuid? Veel collega's solliciteren bij Duitse operahuizen. Zou dat iets voor jou zijn?

Ik hoop heel erg me nog even verder te mogen ontwikkelen bij Opera Zuid; ik ben daar nog lang niet uitgeleerd. Verder trekken Duitse operahuizen me ook zeker; ik zal wel moeten. Half juni ga ik naar Berlijn om me een beetje te oriënteren. Er zijn in Duitsland meer kleine operahuizen. Elke stad heeft er wel één. Er is daar dus meer kans op werk.

In welke richting wil je je verder ontwikkelen?

Moderne muziek. En dan het liefst in muziektheatervorm: klassiek muziektheater. Het liefst zou ik een eigen ensemble beginnen met jonge componisten, acteurs die goed (zuiver!) kunnen zingen, zangers die aanleg hebben voor acteren en met een gedreven regisseur. En dan mooie voorstellingen maken. Maar ja! Vind daar maar eens subsidie en een podium voor. Het wordt niet makkelijk. Maar ik wil het graag proberen.

Stef Lokin

Wie is wie?

Julia Ose
alt 2
oktober 2012

Zong/zing je in een ander koor?

In de afgelopen jaren heb ik een beetje minder gezongen, maar daarvoor zat ik in verschillende koren, van een meisjeskoor tot het Landesjugendchor Baden-Württemberg, in kamerkoren maar ook in grote koren. En dan ligt er nog een klarinet in mijn kast, een leuk instrument waar ik wel veel tijd aan heb besteed, maar waar ik helaas op dit moment niet aan toe kom.

Wat vind je leuk aan TKA? Wil iets verbeterd/anders zien?

Het loopt als een trein, nooit eerder was ik over alles wat ik moet weten beter geïnformeerd.

Welk concert is je het meest bij gebleven?

Met het Landesjugendchor, een koor met jongeren uit de hele provincie, heb ik voor het eerst Brahms, *Ein Deutsches Requiem* mogen uitvoeren. Het was een bijzonder intense tijd en elke bladzijde zit vol met herinneringen. Graag nog een keer zingen wil ik: Goffredo Petrassi: *Nonsense*, Claude Debussy: *Trois Chansons*, Claudio Monteverdi: *Sestina*.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobbies?

Mijn derde liefde is Ultimate frisbee. Een teamsport met een schijf, rennen en vangen zonder hond. Een toernooi op een zonnig weekeind lijkt op een minivakantie.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben docente Duits op een VMBO-school.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Er zijn vooral veel plekken, die ik nog wil zien. Ongelofelijk ontspannen was ik tijdens mijn zeilvakanties. Veel indruk heeft het landschap in Kroatië op mij gemaakt. Mijn definitieve van "waterval" is grondig veranderd.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Zelf heb ik het boek in het Duits gelezen en kan geen Nederlandse versie vinden. Maar dan is *Naokos Lächeln* van Haruki Marukami wel een aanrader. Je mag natuurlijk ook een ander boek van Marukami kiezen, ik kan hiermee tenminste goede leesuren doorbrengen.

Vertel iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf.

Er heeft ooit een tijger op mij geplast.

In de film over jouw leven: wie speelt jouw rol?

Liever wil ik de mannelijke hoofdrol kiezen. En ik zou het ook niet zo erg vinden om mijn rol zelf te spelen of leven...

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken? Met Noam Chomsky zou ik wel een keer willen praten, maar of ik daar zelf echt in een borrel sfeer zou kunnen zijn? Dus het wordt meer naar een talk van Chomsky luisteren en daarna met vrienden, die ik al lang niet meer heb gezien, borrelen.

Heb je een motto?

In het dagelijks leven zou ik graag vaker het motto van mijn moeder willen volgen: Nicht ärgern, nur wundern.

Wie is wie?

Jimmy Janssen-van Raaij
tenor 2
januari 2012

Zong/zing je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Lang geleden heb ik een jaar gezongen in het Haags matrozenkoor; in mijn studententijd bij het VU-koor en voordat ik bij TKA kwam nog een aantal jaren bij kamerkoor Con Vivium (voorheen Particolarte-koor). Ook heb ik een tijdje enthousiast klassiek gitaar gespeeld en jaren kampvuurtjes muzikaal omlijst.

Wat vind je leuk aan TKA? Zou je iets verbeterd/anders willen zien?

De diverse producties en de onvermoeibare artistieke staf, die ons telkens weer op een hoger niveau weet te tillen, vind ik leuk/bijzonder/gaaf en de moeite meer dan waard. Bij moderne concerten zou ik wat meer durf in de kookleding wel aardig vinden en wat meer variatie in de oefenlocaties, zeker op zaterdagen.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bij gebleven?

Het was een bijzonder moment in maart 2012 toen ik na koud 2 maanden in Haarlem de Matthäus stond te zingen. *Ein Deutsches Requiem* was ook een bijzonder project; al met al een intense tijd.

En welke stukken zou je (nog eens) willen zingen?

Te veel om hier op te noemen (het hele lijstje 'major works' van Cyberbass is een mooi streven) met daarnaast een paar persoonlijke dromen; als we het predikaat 'koninklijk' willen, moeten we toch een koninklijk lied kennen, *Zadok the Priest* van Handel lijkt mij wel wat. Daarnaast ben ik al een tijdje gek met *Chorus no.10* van Heitor Villa Lobos; ben benieuwd of TKA ook zo Zuidamerikaans kan swingen; *Agnus Dei* van Barber voor gemengd koor is buitenaards mooi.

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

In 2011 zat ik een paar weken in Berlijn en de Berliner Philharmoniker is erg goed, zeker onder leiding van Christian Thielemann. Als hij nog eens een keertje de Matthäus kan komen dirigeren....

Heb je andere hobbies? Af en toe ben ik op een zeilboot te vinden.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik werk bij APG, de pensioenvermogensbeheerder voor o.a. ABP.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

In Europese steden klassieke concerten of opera's bezoeken.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Sophie's choice is erg indrukwekkend.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf.

In het huis waar ik nu woon, woonde reeds een eenogige kat. Inmiddels zijn Poeskin en ik de beste maatjes.

In de film over jouw leven: welke acteur speelt de rol van jou?

Dat is nog niet duidelijk, de regisseur al wel.

En wat zou in die film de themamuziek kunnen zijn?

Bachs *Passacaglia* en *fuga in c mineur*.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Donald Rumsfeld en Benjamin Disraeli. Politiek fascineert me zeer.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Als een concert goed gaat, ben ik bijna in m'n element maar meestal zijn er afleidingen en zenuwen over kleine dingen. Het meest element is als ik door Amsterdam fiets en naar oefenfiles luister. Dan kan ik de wereld aan, of in ieder geval het Amsterdamse verkeer.

Heb je een motto? Onderzoek alles en behoud het goede.

Ramsj om de hoek

Om even met de jarigen te beginnen. Op 22 mei was het honderd jaar geleden dat Richard Wagner geboren werd en op 10 oktober gedenken we de honderdste geboortedag van Giuseppe Verdi. Bij de Slegte in de Kalverstraat ligt het boek van de Vlaamse musicoloog en zanger **Bart Uytterschaut. Portret van een dubbelmonarchie. Opera in de 19^e eeuw uitgegeven door Pelckmans in Kapelle (B) 2009 286 p. Van € 19,50 voor**

€ 6,99. Citaat van de achterflap: 'Hun meest intrigerende realisaties komen tot stand tijdens het ontstaan en de bloei van de Oostenrijks-Hongaarse Dubbelmonarchie, waartegen zij een artistiek Duits-Italiaanse tegenhanger plaatsen'. Met hun bedoelt de schrijver Verdi en Wagner. De schrijver trekt parallellen tussen de levens van deze twee grote componisten. De belangrijkste opera's komen aan bod en aan het begin van ieder hoofdstuk staat een kort verhaal van de schrijver. Een boek geschreven met Belgische degelijkheid.

Iets dichterbij, bij Scheltema op de vierde verdieping, liggen een paar bijzondere boeken voor de liefhebber van muziekgeschiedenis en van Europese geschiedenis. Zoals het boek van **Harvey Sachs The Ninth Beethoven and the world in 1824. Random House New York 2010 226 p. Van € 23,00 voor € 8,95.** Beethovens laatste symfonie in D klein opus 125 wordt hier geplaatst in de tijd toen Europa beheerst werd door de Bourbons, Habsburgers en Romanovs. De premiere van de 'koorsymfonie' was in Wenen. Het

is de hoofdstad van een natie die door staatsman Josef Metternich, volgens de schrijver, omgevormd werd tot de eerste moderne politiestaat. In de tijd rond 1824 is er volgens de schrijver meer aan de hand. Andere belangrijke historische feiten zijn de dood van Lord Byron in dat jaar. De Engelse dichter vocht aan de kant van de Grieken tegen de Turken. Eugene Delacroix schilderde rond die tijd de slachting bij Chios.

In 1824 was Pushkin bezig met zijn *Boris Godunov*. En zo zijn er volgens Sachs nog een paar gebeurtenissen belangrijk. Natuurlijk behandelt Sachs de Ode van Friedrich Schiller *Freude schöner Götterfunken*. Want per slot van rekening is het lied sinds 1972 Europees volkslied.

Wie zich wil laten onderdompelen in Shostakovich en de Sovjet Unie kan terecht bij **Elizabeth Wilson Shostakovich A Life Remembered. Faber and Faber 2006 631p. Van € 27,95 voor**

€ 14,95. Het boek is een hernieuwde uitgave van haar studie uit 1994. Tijdens de val van de Sovjet-Unie eind jaren 80 deed zij al onderzoek en baseerde zich toen op herinneringen van tijdgenoten, familieleden, bevriende musici en prominenten uit de Sovjet-tijd. Nu heeft Wilson uitgebreid archief-onderzoek gedaan; ze las ook zijn brieven. Ze beschrijft het leven van Shostakovich (1906-1975) vanaf zijn eerste successen tot zijn strijd onder het Stalinistische regime en de internationale erkenning als één van de belangrijkste componisten van zijn tijd. Erkenning was er bijvoorbeeld in 1959 toen Leonard Bernstein en zijn New York Philharmonic in Moskou zijn vijfde symfonie uitvoerde. En de componist was erbij. Bernstein zette het werk later op de plaat.

Het is al weer 23 jaar geleden dat Leonard Bernstein overleed.

Lenny leidde een succesvol bestaan, maar koos niet de gemakkelijkste weg. Zijn leven als politiek geëngageerd burger komt goed tot uiting in **Barry Seldes Leonard Bernstein The Political Life of an American Musician. University of California Pres 2009**

276 p. Van € 37,95 voor € 8,95. Zijn politieke betrokkenheid had invloed op het begin van zijn loopbaan. Hij maakte carrière in de tijd van de Koude Oorlog en de communistenjacht van Joe McCarthy. Bernstein kwam op een zwarte lijst van het State Department en mocht de New York Philharmonic niet meer dirigeren; zijn paspoort werd ingenomen. In de jaren zestig onderhield hij contacten met Black Panthers en de anti-Vietnam beweging. Hij zocht een Vietnam-weigeraar op in de gevangenis. Wie over zijn werk als dirigent, zijn composities en over zijn persoonlijke leven (promiscuïteit) wil lezen moet een andere publicatie ter hand nemen.

Bernstein stond aan de wieg van de grote Mahler-hausse. Hij voerde met de New York Philharmonic alle symfonieën uit en legde ze vast. Dit komt ter sprake in **Norman Lebrecht Why Mahler? How One Man and ten Symphonies changed our world. Panther Books New York 2010 326 p. Van € 24,95**

voor € 12,50. Mahler was in zijn tijd een beroemde dirigent maar brak als componist pas door na zijn dood in 1911. Niet alleen door Bernstein in de jaren zestig maar ook door Visconti's film *Death in Venice*, waar Mahlers muziek een grote rol speelde. Lebrecht noemt hem samen met Picasso, Joyce, Freud, Einstein en Kafka de wegbereiders van een nieuwe tijd. Mahler was volgens eigen zeggen thuisloos en leed onder drie identiteiten: zijn Joodse wortels, zijn Duitse taal en het besef dat hij eigenlijk nergens bij hoorde in de wereld.

Stef Lokin

De cd-kast van.....

Ester Rood

Als eerste alt Ester Rood naar een onbewoond eiland zou vertrekken, moet het een zonnig eiland zijn. Dan neemt zij in ieder geval *El flamenco antiguo* van een aantal 'veteranos del cante en Granada' mee, "voor de vrolijke momenten". Ook gaat de cd *Fado Curvo* van de 'blonde fadista' Mariza mee in de koffer, "voor de weemoedige momenten". De derde cd die Ester kiest, is de cd *6 Suites* van J.S. Bach, gespeeld door cellist Pieter Wispelwey, "voor momenten van bezinning". Esters muziekkeuze is niet tijdgebonden; haar smaak is al jaren stabiel.

Ze schat haar cd-verzameling op ongeveer 130 cd's, waaronder een aantal dubbel-cd's en enkele cd-boxen. Daarnaast heeft ze drie dozen met oude cassettebandjes. Die speelt ze niet meer af, bij gebrek aan een cassettespeler. Hoewel Ester zeer geordend is, zijn haar cd's dat vreemd genoeg niet. Ze staan in willekeurige volgorde naast en achter elkaar op een plank boven haar geluidsinstallatie. Een deel van de cd's heeft ze een paar jaar geleden voor een vakantie in een cd-houder gedaan en daar zitten ze nog steeds in.

Ester koopt nauwelijks cd's. Soms koopt ze een cd-box via de Volkskrant als de muziek haar aanspreekt, maar de meeste heeft ze gekregen. Haar eerste cd kreeg ze 25 jaar geleden van haar ouders. Het is een cd van Nieuw Sinfonietta Amsterdam (zoals Amsterdam Sinfonietta toen nog heette), onder leiding van Lev Markiz: Kammer-sinfonie opus 100a en 118a van Sjostakovitsj. De cd kreeg ze "na afloop van een concert van dit geweldige strijkorkest" waarvan ze ook nu nog fan is.

Haar recentste aanwinst is een uitvoering van het Nederlands Philharmonisch Orkest onder leiding van Hartmut Haenchen: Symfonie nummers 8 en 9 van Franz Schubert. De cd kreeg ze bij een bezoek aan de open dag op de nieuwe locatie van het NedPhO in de voormalige Gerardus Majellakerk in Oost.

De meeste van haar cd's betreffen klassieke muziek. Als ze voor dit artikel haar cd's uit de kast haalt, komt opeens ook een cd van Frank Sinatra tevoorschijn. Ester is verbaasd: "Ik heb geen idee hoe Sinatra hier terechtgekomen is - ik houd niet van zijn muziek".

Hoewel Ester van muziek houdt, kan zij ook de stilte waarderen. Een cd zet ze niet snel op en ook de radio heeft ze niet vaak aan. Als ze de radio aanzet, is dat meestal Radio 4. Ook kijkt en luistert ze af en toe naar klassieke concerten op de tv-zender BravaNL. Maar ze houdt ook van niet-klassieke muziek en luistert bijvoorbeeld wel eens naar Sublime FM (tot voor kort Arrow Jazz FM).

Als ze bezoek heeft, zet ze meestal een vrolijke cd op, bijvoorbeeld van de salsaband La Excelencia, de Cuba & Caribe Express. Of een verzamelcd van het North Sea Jazz Festival dat ze een aantal keren heeft bezocht toen het festival nog in Den Haag plaatsvond. Of, afhankelijk van het bezoek, wat rustigs, bijvoorbeeld van de fadozangeres Cristina Branco.

Cd's waaraan Ester een bijzondere herinnering heeft, zijn de cd's van Italiaanse zangers, zoals Vasco Rossi, Laura Pausini en Antonello Venditti. Als ze een van die cd's opzet, denkt ze met veel plezier terug aan het jaar dat ze in Italië (Bologna) studeerde. Ook bewaart ze een speciale herinnering aan de twee cd's die ze van dichter en componist Rozalie Hirs heeft gekregen. Rosalie was korte tijd lid van TKA. De lancering van haar cd *Pulsars* in de Verkadefabriek in Den Bosch was "een aparte ervaring".

Op de vraag welke cd ze zou kopen als ze een cd-bon zou krijgen, antwoordt Ester: "Misschien zou ik een tweede cd van de jonge mezzosopraan Christianne Stotijn kopen - ik heb haar cd *Urlicht* van Mahler. Of (iets heel anders) een cd van de in 2009 overleden Argentijnse zangeres Mercedes Sosa, van wie ik de cd *30 Años* heb. Of een mooie uitvoering van het Concertgebouw Orkest in het kader van het 125-jarig bestaan van Het Concertgebouw."

Op de vraag welke muziek Ester zou kiezen voor een verzamelcd met 'TKA-singers' Favourites' antwoordt zij: "Het is moeilijk kiezen; we hebben zoveel mooie en speciale concerten gegeven. Het lijkt me bijvoorbeeld leuk als het door Hans Kox speciaal voor TKA gecomponeerde *Tenebrae* (uitgevoerd op 5 juni 2005 in Het Concertgebouw) op de cd komt te staan." Ook bewaart ze een goede herinnering aan het concert dat TKA op 15 november 2009 in de Philharmonie in Haarlem gaf, met Ton de Leeuw's *Cinq Hymnes* en *Le Roi David* van Arthur Honneger op het programma (ondanks het feit dat de zaal slechts deels gevuld was, o.a. vanwege de intocht van Sinterklaas in Haarlem). "En wat dacht je van een stukje uit de opera *Elektra* van Strauss? Of de composities die voor het TKA zijn gemaakt in het kader van de driejarige concertserie *Nunc et in hora mortis nostrae*? Ik denk dat het ten minste een dubbelcd moet worden."

Ester geeft het stokje over aan Maarten Reuvers.

TKA zingt Verdi

Als een van de grootste en meest belangrijke koorwerken uit de 19^e eeuw is het *Requiem* van Giuseppe Verdi (1813-1901) het Toonkunstkoor op het lijf geschreven.

In het Verdi-jaar 2013 kan dan ook een uitvoering niet ontbreken. In het verleden hebben we meer van Verdi gezongen; zo hebben we aan enkele opera-concerten meegewerkt en enkele malen uitvoeringen van de *Quattro Pezzi Sacri* gegeven. In de loop van de tijd zijn er van het *Requiem* heel wat uitvoeringen geweest.

In het onderstaande overzicht licht ik een aantal van die uitvoeringen eruit, soms door een recensie te citeren, of om iets over de solisten te zeggen. Er is zelfs een uitvoering bij die een groot schandaal veroorzaakte!

Voor de gegevens heb ik natuurlijk gebruik gemaakt van Guus Hofman's *Geestdrift en muzikale zin* en daarnaast van eigen herinneringen.

Onze eerste uitvoering vond plaats onder leiding van Julius Röntgen, in april 1897.

Bij die uitvoering speelde Röntgen ook nog al dirigerend de pianopartij in Beethovens

Chorphantasie. In 1912 en 1917 vonden uitvoeringen plaats onder onze 'directeur' Willem Mengelberg met als sopraan en alt de solisten die ook jarenlang in de uitvoeringen van de *Matthäus Passion* meezongen, Aaltje Noordewier-Reddingius en Pauline de Haan-Manifarges (hun portretten zijn in Het Concertgebouw te vinden). In 1926 zongen we het werk o.l.v. Pierre Monteux, toen-tertijd vaste gastdirigent van het Concertgebouw Orkest, en in 1933 onder Eduard van Beinum, met als solisten o.m. Jo Vincent en de beroemde Russische bas Alexander Kipnis.

In 1939, kort voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, vond een uitvoering plaats o.l.v. de Duitse dirigent Carl Schuricht, die optrad als vervanger van de ziek geworden Mengelberg. Hier- van is nog steeds een cd-opname verkrijgbaar op het label Archiphon. Oorspronkelijk zou als tenorsolist de grote Zweedse tenor Jussi Bjoerling optreden, naast Ina Souez (beroemd om haar Mozart-vertolkingen in Glyndebourne), Lore Fischer en Herman Schey. Ik weet nog dat mijn vader vertelde hoe hij naar het concert luisterde via de radio-distributie en de tenor zo verrassend mooi vond. Bij de afkondiging bleek dat Louis van Tulder (die ook meedeed in de uitvoeringen in 1926 en 1933) de ziek geworden Jussi Bjoerling had vervangen!

Julius Röntgen

Opvallend aan de opvoeringen uit deze tijd is dat solisten en koor de Duitse uitspraak van het Latijn gebruikten (op de opname is nog te horen hoe vreemd en on-Italiaans dit klinkt!). Meerdere recensenten maakten er dan ook bezwaar tegen. Herman Rutters schreef echter ook: 'het koor heeft voortreffelijk gezongen, zeker en beheerscht'.

In 1947 gaven we uitvoeringen o.l.v. Willem van Otterloo die op het laatste moment Victor de Sabata verving en de uitvoeringen uit het hoofd dirigeerde. "Het Toonkunstkoor was in één gespannen, slagvaardige activiteit in de uitvoering betrokken."

Fantastisch klonk het *Dies Irae*, en het *Sanctus* voor twee koren slaagde uitnemend, de uitvoering heeft 'aangrijpende indrukken nagelaten, die wel in de eerste plaats te danken zijn aan de sublieme wijze waarop het Toonkunstkoor Amsterdam dit werk van uitersten, van ragfijne stemmenweefsels en heftige klankuitbarstingen, heeft gezongen'; Willem van Otterloo wist 'zeldzaam sterk-dramatische spanningen te bereiken'. Noblesse oblige!

De uitvoeringen op 27 en 28 januari 1951, ter gelegenheid van de vijftigste sterfdag van Verdi, mondden uit in een regelrechte rel.

Eduard van Beinum was ziek en zou worden vervangen door Rafael Kubelik. Deze had echter visumperikelen en kon de VS niet uit. Daarom werd er een beroep gedaan op de dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest, Paul van Kempen. Van Kempen was echter niet onomstreden; hij werd verdacht van nazi-sympathieën alhoewel

hij al in 1948 een werkvergunning had gekregen om in Nederland te dirigeren. Er werden comités voor en tegen zijn directie opgericht, Tweede kamervragen gesteld en de Amsterdamse burgemeester d'Ailly nam het, onderbouwd met feiten, voor de dirigent op. De concerten liepen uit op een ramp. Voor Het Concertgebouw was een olop van mensen met anti-Duitse gevoelens, er was een grote politiemacht verzameld.

Paul van Kempen

Tussen het publiek had zich een aantal tegenstanders verzameld en als het concert begon, brak de hel los. Er werd geschreeuwd en vuurwerk afgestoken, het Horst Wessellied werd ingezet. Nadat de onruststokers de zaal waren uitgezet, werd de uitvoering hervat en ondanks enkele incidenten tot een goed einde gebracht. Paul van Kempen, solisten, koor en orkest wachtten een ovatie. Bij de uitvoering op zondag herhaalden zich de rellen en een deel van het orkest zei zo niet te kunnen spelen en verlieten de zaal. Het concert werd afgelast. Paul van Kempen kreeg bij het verlaten van de zaal van het koor een staande ovatie.

In memoriam

Sir Colin Davis (1927-2013)

Het onmogelijk maken van de uitvoering door het vertrek van de orkestleden had grote gevolgen: ze werden met onmiddellijke ingang ontslagen. Gevolg was natuurlijk een enorme beroering die, na solidariteitsverklaringen met de ontslagen orkestleden, inzamelingsacties en intrekken van het ontslag, uiteindelijk uitmondde in een scheiding tussen de NV Het Concertgebouw en de Orkeststichting.

Het duurde tot 1965 voor het *Requiem* opnieuw werd uitgevoerd, nu o.l.v. Bernard Haitink met de bijzondere Yi Kwei Sze als bassolist. Aangezien er toen een mannentekort was, werd het koor versterkt met de mannenzangvereniging Apollo. In de recensies wordt Frans Moonen voor zijn instudering bijzonder gecompimenteerd.

In 1972 en 1975 wordt het *Requiem* uitgevoerd met het Amsterdams Philharmonisch Orkest o.l.v. Anton Kersjes. Solisten waren onder meer de Spaanse sopraan Enriquetta Tarrès, Cora Canne Meijder en Henk Smit. Ik herinner me nog hoe Tarrès bij het concert in Arnhem tijdens het *Libera me* als het ware al zingend in Anton Kersjes 'kлом'!

Lex van Delden schreef over een 'indrukwekkende uitvoering van een der kleurigste koorwerken uit de literatuur', en Roel van der Leeuw schreef: 'Kersjes zweept zijn medewerkers tot ongekende prestaties op' en 'het Toonkunstkoor ontwikkelde een mooie volle koorklank... een dergelijke beheersing van de materie kom je bij amateurs zelden tegen'.

In 1980 was onze eerste eigen uitvoering o.l.v. Jan Eelkema.

In 1985 volgden uitvoeringen in Amsterdam en Utrecht met het Nederlands Philharmonisch Orkest onder de enthousiasmerende leiding van Ken-Ichiro Kobayashi met een 'door Jan Eelkema perfect voorbereid Toonkunstkoor'. De sopraansoliste was de diva van de Zaterdag-matinee's, Nelly Miricioiu.

De uitvoeringen in april 1990 werden ingestudeerd door Winfried Maczewski (die ons het zgn. 'italienisches Akzent' bijbracht) en gedirigeerd door Hartmut Haenchen. De toen nog jeugdige dramatische sopraan Deborah Voigt was de sopraansoliste. 'De hele benadering komt

van binnenuit, Winfried Maczewski heeft het koor prachtig voorbereid, in een heldere, open koorklank, die niet gericht is op effect, maar op tekstinterpretatie en innerlijke emotie', aldus Roel van der Leeuw in Dagblad Trouw.

Onze laatste uitvoering vond in 1991, 22 jaar geleden, plaats met het studentenorkest van de UVA J.Pzn. Sweelinck o.l.v. Vincent de Kort.

Het is dus de hoogste tijd voor de bijzondere uitvoeringen die we in september gaan geven!

Nelly Miricioiu

Op 14 april jl. is de grote Engelse dirigent Sir Colin Davis op 85-jarige leeftijd overleden. Hij was onder meer muzikaal leider van het Royal Opera House Covent Garden, het BBC Symphony Orchestra, het Orkest van de Beierse Radio en tot zijn dood van het London Symphony Orchestra. Ook dirigeerde hij regelmatig het KCO en was daar zeer geliefd. Colin Davis was bekend als Berlioz-specialist (hij maakte toonaangevende opnamen van al diens opera's en orkestwerken), maar maakte met het KCO ook een prachtige opname van Haydns Londense symfonieën. Naast zijn voorliefde voor Stravinsky en de Engelse componisten had hij een speciale band met de symfonieën van Jean Sibelius.

TKA heeft hij eenmaal gedirigeerd. Op 20 juni 1970 dirigeerde hij in het kader van het Holland Festival *Het eeuwige Evangelie* van Leoš Janáček. Jan Stobbe, vandaag nog altijd TKA-tenor, was daarbij en herinnert zich nog hoe droog-geestig Davis tijdens de repetities was. In zijn kritiek schreef Ernst Vermeulen dat het Toonkunstkoor een overtuigend aandeel had in het werk en daarbij 'een professionele allure uitstraalde'. Davis bleek het koor 'volledig in de muzikale actie te betrekken'. Zelden hoorde hij 'TKA met zoveel ontspannen overgave zingen'.

Theo Laceulle

Theo Laceulle

Colofon

Redactie Sara Pleyte, Els van Eersel, Nelleke Reijs, Stef Lokin *Met medewerking van* Theo Laceulle, Boudewijn Jansen, Caroline Bakker, Ester Rood *Eindredactie* Sara Pleyte *Vormgeving* Els van Eersel

